

Зміст

Передмова.....	9
Розділ 1. Хто такі інвазійні види та де їх шукати.....	12
Розділ 2. Гігантські борщівники.....	32
Розділ 3. Лепеха – мітка татаро-монгольського вторгнення у флорі України?.....	44
Розділ 4. Клен-негідник.....	54
Розділ 5. Дякую, щиро дякую за вторгнення, щиріце.....	62
Розділ 6. Ой, чи живі, чи здорові родичі лободові.....	69
Розділ 7. Фейкова акація.....	83
Розділ 8. Ваточник не зовсім сирійський.....	94
Розділ 9. Каїн убиває Авеля: протистояння черед.....	107
Розділ 10. Вибухова трава.....	115
Розділ 11. Хто з них справжня амброзія?.....	125
Розділ 12. Аквамену й не снилося: чужинці у воді.....	134
Розділ 13. Я тобі що, лох? Історія про маслинку вузьколисту.....	147
Розділ 14. Акупунктура надурняк: ценхрус довгоколючковий.....	153

Розділ 15. Вона тебе не любить: інвазійні «ромашки»	158
Розділ 16. Лимонад із жовтоквасениці, портулакові соління та суп із компасного латюка	173
Розділ 17. Нам такі нетреби не треба!	179
Розділ 18. Руйнівники асфальту: рейнутрії	187
Розділ 19. Нова загроза: які рослини можуть вийти з-під контролю в майбутньому	198
Розділ 20. Імперія завдає удару у відповідь: чи можна усунути проблему інвазійних видів.	217
Сцена після титрів 1. Інвазійна кулінарія	222
Сцена після титрів 2. Інвазійні види та громадянська наука	232
Література	237
Джерела фотографій	246

Передмова

Як же я ненавиджу передмови! Найчастіше в них письменники розповідають про те, як докотилися до такого життя, що вирішили написати книжку, і для чого взагалі весь цей хрестовий похід літер було затіяно. Нудно!

Тим паче я не хотів розкривати всі робочі плани із завоювання галактики і становлення на її теренах Ботанічної імперії, але, що вже поробиш: ніхто не казав, що доля оповідача – це мед та блаженне споглядання гербарію крізь новенький біокуляр.

Мета моєї другої книжки проста, наче оцвітина лободи. Так сталося, що я досліджую процеси проникнення чужинних видів рослин на територію України й наслідки таких вторгнень. На всіх доступних зборищах людей і парканах незаконних забудов намагаюся розповідати про цю екологічну проблему. Часто її висвітлення в медіа та дописах у соцмережах пускало борщівниковий сік з моїх очей, і саме тому я взявся за перо, а точніше за олівець у польовому щоденнику, напівживу клавіатуру ноутбука й нотатки у смартфоні.

В історіях цієї книжки на вас чекатимуть рослини, які, потрапивши на нові території, із чемних членів суспільства перетворилися на бунтарів та завойовників і надавали копняків місцевим екосистемам, дали під дихало здоров'ю багатьох людей. Та що там: гаманці ці гастролери теж чистять. Саме тому я пропоную ближче познайомитися з рослинами-чужинцями, звернути увагу на небезпеки від їхнього вторгнення й подумати над зменшенням впливу цих агресорів.

Зауважте, жодної частини цього тексту не написано з метою посіяти ненависть до будь-якої живої істоти, адже більшість халеп, які створюють чужинні види, виникли з помаху магічної палички нашого недалекоглядного природокористування. Вжух-х-х! Коні не винні, просто магія поза межами Гогвортсу — це точно не наш коник.

Я щиро дякую всім чудовим людям, які витримали горнила гумору та іронії «Фруктів проти овочів». Сподіваюсь, що на другому рівні цієї комп'ютерної гри вам буде так само весело й пізнавально. Щиро вітаю всіх сміливців, які вперше знайомляться з моїми ботанічними оповідками.

Ці історії не були б можливими без мого вчителя біології Василя Монька, який навчив того, що щеплення рослин і щеплення людей — чудова річ, без ботаніка Олександра Сенчила, який провів мені, тоді ще шестикласникові, екскурсію та цим визначив мій фах, без першого наукового керівника Микити Перегрима, який навчив обожнювати рясти, без ученої Любові Крицької, яка майже зробила з мене пристойного науковця, без підтримки Національного науково-природничого музею НАН

України та особливо тих колег, які завжди простягають руку допомоги й надихають лупати сю скалу, без Марії Калістої, яка буквально змусила мене захистити дисертацію, без Анни Куземко, яка тримає мене на світлому боці сили, без команди видавництва «Віхола», що змітає всі перешкоди на своєму шляху, без Анатолія і Тамари Коваленків, які відповідальні за ранні етапи мого онтогенезу й упевненість у своїх силах, без Марії Коваленко, яка надає мені крила, без Агента Маргарити, яка проілюструє одну з моїх наступних книжок.

Тому пропоную без зайвих слів починати, й оскільки ніхто не викупив місця для реклами у вступній частині, то скажу найважливіше: як же я ненавиджу передмови!

Хто такі інвазійні види та де їх шукати

Вони легко долають простір і час. Використовують для свого пересування високотехнологічні штуки. Під натиском їхніх армій падають країни та цілі континенти. Вони зелені. Вони посеред нас. Вони прибульці.

Проте якщо ваша уява намалювала косміга в літальному патісоні, то ця книжка, на жаль, не про нього (відділ фантастики прямо й по коридору в приймальні найближчого до вас депутата з популістичної партії).

Мої історії стосуватимуться милих тендітних «квіточок», які поза межами своєї оселі перетворюються на агресивних монстрів (ні, тут я не маю на увазі підлітків), готових підкорити собі твое улюблене місце відпочинку та перетворити його на зону екологічної катастрофи.

Вони ладні повправлятися в голковколюванні, перевіряючи практики акупунктури на бідолашних ступнях, можуть спричинити вимирання місцевих видів, викликати потужні опіки чи нестерпний алергічний нежить, а також завдати значних

У патісони ми віримо

економічних збитків, ніби нам діяльності корупціонерів не вистачає.

Види рослин, які з'явилися на якійсь конкретній території, де раніше не зростали, називають **чужинними**, **адвентивними** чи навіть **алохтонними**. У цій книжці я вперто ігноруватиму мешканців квартир, затишних теплиць чи культури рослинних тканин у лабораторіях.

Це й не дивно, адже ваша фамільна сенполія, чи ж то пак узумбарська фіалка на затишному підвіконні, у нинішніх кліматичних умовах не спроможна здійснити нахабне вторгнення в довколишні екосистеми. Без цього самого підвіконня в умовах вулиці вона досить швидко вріже свого узумбарсько-фіалкового дуба. Поплаче, але знов не розцвіте.

Картопля, яку ви вирощуєте на своєму клаптику городу, у найближчому майбутньому теж навряд чи потрапить до списку прибульців-загарбників, бо поки що максимум її успішного успіху – розкошувати на смітнику чи обабіч дороги до першого ліпшого морозу чи фаната дерунів на її шляху.